

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук Колодія Олексія Анатолійовича на дисертацію Мішенка Максима Вікторовича на тему «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю утвердження гендерної рівності як одного з фундаментальних елементів демократичної правової держави. В умовах європейської інтеграції України особливої ваги набуває імплементація міжнародних стандартів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у національне законодавство. Конституційно-правовий вимір гендерної рівності охоплює не лише юридичне закріплення прав, але й інституційні механізми їх реалізації, що вимагає комплексного наукового осмислення.

Порівняльно-правовий аналіз досвіду зарубіжних країн дозволяє окреслити ефективні моделі правового регулювання у сфері гендерної рівності, а також визначити прогалини та суперечності в українській нормативно-правовій базі. З огляду на зростання суспільного запиту на соціальну справедливість і рівність, а також актуалізацію теми в контексті глобальних викликів, дослідження має високу практичну значущість як для правотворення, так і для правозастосування в Україні.

Особливої актуальності дослідження, зокрема, набуває у зв'язку з необхідністю гармонізації національного правозастосування з практикою Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), який відіграє ключову роль у формуванні стандартів недискримінації. В своїх рішеннях у справах, пов'язаних із гендерною нерівністю, ЄСПЛ послідовно підкреслює обов'язок держав забезпечити ефективні гарантії рівного ставлення. В Україні ж застосування практики ЄСПЛ є нерівномірним та потребує системного підходу, що враховує не лише формальні положення права, а й соціальний контекст дискримінації. Тому розробка конституційно-правового механізму імплементації рішень ЄСПЛ у сфері гендерної рівності має вагоме значення для розвитку української правової системи.

З огляду на це, обрана Мішенком Максимом Вікторовичем тема дисертаційного дослідження «Конституційно-правові засади гендерної рівності в

Україні та зарубіжних країнах», є досить актуальною, оскільки присвячена важливим питанням сьогодення – впровадження тендерної рівності. Крім того, варто додати, що представлена на рецензування тема, незважаючи на її актуальність, недостатньо опрацьована вітчизняними науковцями саме з конституційного права, зокрема на рівні дисертаційних досліджень. Таким чином, дисертація М. В. Міщенко є одним з перших комплексних конституційно-правових досліджень гендерної рівності.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень дисертаційної роботи та її публікації свідчать про системне, глибоке опрацювання обраної проблематики. Зміст дослідження, а також його об'єкт і предмет, є узгодженими та послідовно відображені як у дисертації, так і в наукових публікаціях здобувача. Вступна частина відзначається високим рівнем аргументації щодо доцільності дослідження ключових структурних елементів теми, що демонструє їхню логічну взаємопов'язаність та взаємодоповнюваність. Аналіз змісту розділів, висновків до кожного з них, а також загальних висновків роботи засвідчує обґрунтованість обраного наукового інструментарію та його ефективність для визначення можливих шляхів вирішення досліджуваної проблеми.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в семи наукових статтях, чотири із яких опубліковані в виданнях включених до категорії «Б» та шести тез доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Низка положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, що викладені в дисертаційному дослідженні М. В. Міщенко, отримано вперше або суттєво вдосконалено. Зазначені результати відзначаються належним рівнем наукової новизни, що логічно впливає з високої актуальності обраної тематики. Варто підкреслити, що сама тема кваліфікаційного дослідження присвячена актуальним і недостатньо вивченим аспектам конституційно-правових засад гендерної рівності як в Україні, так і в зарубіжних правових системах. У межах дослідження здійснено теоретичне узагальнення відповідного наукового підходу, запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у формуванні

концептуальних засад гендерної рівності на конституційно-правовому рівні, а також розроблено обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства та практики його застосування.

У дисертаційному дослідженні здійснено ґрунтовний порівняльно-правовий аналіз конституційно-правових засад гендерної рівності в Україні та країнах-членах Європейського Союзу, що дало змогу визначити ключові напрями вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародно-правових стандартів і позитивного зарубіжного досвіду. Серед них – визнання принципу недискримінації за ознакою статі та гендерної ролі; закріплення обов'язку держави гарантувати рівні умови участі жінок і чоловіків у політичному, економічному та соціальному житті; впровадження принципу гендерного мейнстрімінгу як фундаментального напрямку державної політики. На основі детального аналізу Стратегії Європейського Союзу з питань гендерної рівності, імplementованої в країнах ЄС, в роботі обґрунтовано шляхи адаптації її ключових положень у правову систему України. Зокрема, йдеться про запровадження механізмів обов'язкової гендерної оцінки державної політики (gender impact assessment), гармонізацію термінологічної бази відповідно до європейських нормативних актів, а також розроблення національної стратегії гендерної рівності, за структурою наближеної до європейської моделі. Окрему наукову цінність становить системний аналіз гендерного виміру вимушеної міграції громадян України до країн ЄС та вплив цих процесів на реалізацію конституційних прав.

У дисертаційному дослідженні сформульовано низку положень, що мають важливе значення для науки конституційного права та реалізації гендерної рівності в Україні.

Таким чином, дисертаційне дослідження Міщенка Максима Вікторовича здійснене на високому теоретичному та методологічному рівнях. Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації, відповідають вимогам Положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни і практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення, висновки,

рекомендації та пропозиції, сформульовані у дисертаційному дослідженні Міщенко Максима Вікторовича, є належно обґрунтованими й не викликають сумнівів щодо їх достовірності та наукової цінності. Вони органічно впливають зі змісту дисертації, спираючись на авторське бачення проблематики, системний аналіз зібраного емпіричного та нормативного матеріалу, а також його наукове узагальнення. Запропоновані здобувачем наукового ступеня шляхи вдосконалення конституційно-правового регулювання у сфері реалізації гендерної рівності в Україні вирізняються як теоретичною значущістю, так і високим практичним потенціалом для застосування у процесі нормотворчої та правозастосовної діяльності.

Тема дисертації узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-УП; Концепції комунікації у сфері гендерної рівності, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1128; Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544-р; Плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1578; Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 року № 145; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021; Національної стратегії про створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р; Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та операційного плану заходів на 2022 – 2024 роки з її реалізації, схваленої та затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 року № 1163-р; Стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків на період до 2030 року та операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки, схваленої та затвердженої розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 12 серпня 2022 року № 752-р; Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України з виконання завдань операційного плану з реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року на 2022 – 2024 роки, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30 листопада 2022 року № 785; Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 червня 2023 року № 444; Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки, схваленої та затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 року № 815-р. Дисертацію виконано відповідно до тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020 – 2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Наукові результати, що виносяться на захист, отримані внаслідок використання комплексу загальнонаукових і спеціально-правових методів дослідження, серед яких: діалектичний, історико-правовий, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, структурно-логічний, статистичний, метод документального аналізу, моделювання та інші. Методологічну основу дисертації становлять як класичні, так і сучасні теоретичні підходи до розвитку конституційного права, що сформувалися у працях провідних українських та зарубіжних науковців.

Застосована методологія й обраний концептуальний підхід відповідають меті та завданням дослідження, дозволяючи автору здійснити глибоке тлумачення загальноправових і спеціальних категорій, а також окреслити ключові елементи правових явищ, пов'язаних із забезпеченням гендерної рівності. Такий підхід не лише підтверджує актуальність теми, але й акцентує увагу на найбільш проблемних аспектах тематики, пропонуючи обґрунтовані, ефективні шляхи їх вирішення за допомогою відповідних правових механізмів.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретична цінність положень, сформульованих у дисертаційному дослідженні, полягає в тому, що робота містить авторські підходи до визначення ключових понять, термінів та юридичних категорій, пов'язаних із конституційно-правовими засадами гендерної рівності в Україні та зарубіжних країн. Запропоновані теоретичні розробки мають значення не лише для прикладного рівня правового регулювання, але й створюють наукове підґрунтя для подальшого вдосконалення доктрини конституційного права в частині нормативного забезпечення реалізації гендерної рівності.

Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, рекомендації та пропозиції впроваджено та може бути використано в:

- у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для поглибленого вивчення проблематики гендерної рівності, зокрема в аспекті удосконалення національного правового механізму її реалізації, а також для подальшої імплементації міжнародних стандартів у цій сфері; (Акт впровадження № 72-НД від 19 травня 2025 р.)
- в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін публічно-правового циклу, зокрема «Конституційне право», «Теорія держави й права», а також спеціалізованих курсів на кшталт «Гендерна рівність та заборона дискримінації в Україні»; результати дослідження можуть слугувати основою для розробки навчальних і методичних посібників, підручників, програм курсів; (Акт впровадження № 71-ОП від 19 травня 2025 р.)
- у нормотворчій діяльності – для вдосконалення законодавчого регулювання у сфері реалізації гендерної рівності та недискримінації, зокрема формулювання нових правових норм і закріплення відповідних державних обов'язків із гарантування прав на гендерну рівність; (Акт впровадження, Blue Rivers, екологічний консалтинг від 24 квітня 2025 р.)
- у правозастосовній практиці – як інструмент підвищення ефективності діяльності суб'єктів повноважних забезпечувати реалізацію гендерної рівності в Україні; (Акт впровадження, Адвокатське об'єднання «Ультимум» від 21 квітня 2025 р.)
- у правозахисній та правопросвітницькій сфері – для фахівців

громадських організацій, зокрема правозахисного спрямування, у розробці та впровадженні навчальних заходів: тематичних лекцій, семінарів, інтерактивних тренінгів із питань запобігання дискримінації та реалізації гендерної рівності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація написана українською мовою, відповідає вимогам, що висуваються до підготовки такого виду робіт. Складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 279 сторінок, з них основного тексту – 227 сторінок, список використаних джерел (230 найменувань) – 28 сторінок, додаток – 24 сторінки.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження, викладена українською та англійською мовами.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні основи дослідження гендерної рівності як правової конструкції» складається з двох підрозділів:

Підрозділ 1.1. «Теоретичні основи гендерної рівності як правової категорії», присвячено дослідженню поняття гендерної рівності як складного соціально-правового феномена, що охоплює не лише рівні можливості для жінок і чоловіків, а й усунення структурної дискримінації та бар'єрів у доступі до прав. Досліджено зміст понять «гендер», «стать», «рівність», наукові уявлення про співвідношення понять «гендерна рівність» та «заборона дискримінації», визначено їх змістовну автономність та водночас взаємозалежність, що дозволяє більш точно формулювати правові норми й оцінювати порушення гендерних прав у практичному вимірі. Акцентовано увагу на еволюції поглядів щодо гендерної рівності в теорії конституційного права, розмаїтті підходів до її правового аналізу, а також методологічному інструментарії, що використовується в українській та зарубіжній науці.

Підрозділ 1.2. «Методологія дослідження гендерної рівності у національній та зарубіжній науці конституційного права», в якому визначено та охарактеризовано методологічні засади дослідження гендерної рівності шляхом обґрунтування доцільності використання міждисциплінарного підходу із залученням емпіричних, соціологічних та порівняльно-правових методів для аналізу ефективності практичної реалізації гендерної рівності. На основі вивчення теоретичних джерел у сфері

гендерної проблематики, проаналізовано методологічні засади дослідження, концептуальні основи формування понятійного апарату, а також витоки, природу і чинники гендерної дискримінації. Розкрито правову природу гендерної рівності та проаналізовано цю категорію крізь призму її ціннісної, гуманістичної та правозахисної сутності, незалежно від статі чи гендерної (соціальної) ролі індивіда.

Розділ 2 «Міжнародно-правові стандарти гендерної рівності: імплементація у національне законодавство України та країн ЄС» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 2.1. «Міжнародні стандарти гендерної рівності – організаційно-правовий механізм», присвячений дослідженню та уточненню класифікації міжнародних стандартів гендерної рівності за критерієм формального визначення в універсальних та регіональних актах. Зокрема у підрозділі 2.1. глибоко проаналізовано базові міжнародно-правові документи щодо гендерної рівності – Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) 1979 р., Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р., Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) 2011 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Хартія Європейського Союзу про основні права 2000 р., а також положення Загальної декларації прав людини 1948 р.

Підрозділ 2.2. «Конституційно-правове закріплення міжнародних стандартів гендерної рівності в Україні та країнах ЄС», в якому надано детальну характеристику гендерній рівності, як одному із ключових напрямів демократичного поступу забезпечення рівних прав і можливостей незалежно від статі. У підрозділі гендерна рівність розглядається як необхідна умова для повноцінної реалізації основоположних прав людини, гарантованих Конституцією. Такий підхід відображає усталені міжнародні стандарти, що вимагають усунення дискримінації та сприяння рівній участі жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя. У підрозділі здійснено всебічний порівняльно-правовий аналіз механізмів реалізації гендерної рівності в Україні та державах Європейського Союзу. Це дало змогу автору обґрунтовано виокремити пріоритетні напрями вдосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародно-правових стандартів і кращих практик зарубіжних країн. Серед ключових напрямів вбачається нормативне закріплення

принципу недискримінації за ознаками статі, гендеру та статевої ідентичності; встановлення обов'язку держави гарантувати рівні можливості участі жінок і чоловіків у політичному, економічному та соціальному житті; а також інституціоналізація принципу гендерного мейнстрімінгу як базового орієнтира державної політики.

Підрозділ 2.3. «Практика ЄСПЛ з питань гендерної рівності: огляд основних рішень» в якому досліджено практику ЄСПЛ та запропоновано авторську класифікацію рішень щодо дискримінації за гендерною ознакою. Аналіз практики свідчить про те, що переважна більшість справ щодо дискримінації за ознакою статі ініціюються саме жінками. Це зумовлено, зокрема, системними проблемами в реагуванні державних органів, серед яких нехтування фактами гендерно зумовленого насильства, недостатній рівень соціального захисту, а також непропорційне застосування чинного законодавства. У зв'язку з цим особливого значення набуває практичне впровадження вітчизняними судами не лише рішень ЄСПЛ, винесених у справах проти України, але й загальноєвропейського прецедентного досвіду, що визначає універсальні стандарти недискримінації в ширшому контексті. Визначено, що інтеграція рішень ЄСПЛ у правозастосовну практику українських судів виконує низку стратегічних функцій: по-перше, сприяє гармонізації національної юрисдикції із європейською правовою системою; по-друге, забезпечує більш ефективний захист прав осіб, що зазнали дискримінації; по-третє, створює передумови для зменшення кількості звернень до міжнародних судових інституцій через підвищення якості правосуддя на національному рівні. Автор зазначає, що вивчення та впровадження практики ЄСПЛ є необхідною умовою посилення інституційної спроможності у сфері гендерної рівності, зокрема в роботі судових органів, правоохоронних структур, адвокатури та прокуратури.

Розділ 3 «Сучасні виклики реалізації гендерної рівності в Україні: шляхи подолання» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 3.1. «Організаційно-правовий механізм реалізації гендерної рівності в Україні: шляхи усунення прогалин», в якому здійснено всебічну характеристику системи суб'єктів, відповідальних за імплементацію міжнародних зобов'язань України у сфері забезпечення гендерної рівності. Автор обґрунтовано визначає

ключову роль таких інституцій, як Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, відповідні комітети Верховної Ради України, а також неурядові організації у процесі адаптації національного законодавства до вимог міжнародного права. У межах дослідження сформульовано пропозицію щодо створення спеціалізованого координаційного органу з визначеним правовим статусом, функціональними повноваженнями та правом ініціювання нормативно-правових змін. Такий орган має виконувати не лише функцію регулювання, а й забезпечувати міжсекторальну координацію, а також нести відповідальність за підготовку аналітичних звітів щодо виконання Україною національних та міжнародних зобов'язань у сфері гендерної політики.

Підрозділ 3.2. «Стратегія гендерної рівності ЄС: орієнтир вдосконалення реалізації гендерної рівності для України», в якому з'ясовано та обґрунтовано доцільність активізації інституційного партнерства України з міжнародними організаціями шляхом укладання двосторонніх рамкових угод, які передбачають залучення представників міжнародних структур до розробки національних стратегій і відповідних індикаторів у сфері гендерної рівності. Така співпраця включає також реалізацію спільних програм моніторингу та оцінки ефективності впровадження гендерно орієнтованої політики; розвиток системи підвищення кваліфікації державних службовців у співпраці з міжнародними експертами; адаптацію європейських підходів до українських умов із дотриманням принципів, закріплених у Європейській хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. У ході дослідження визначено, що Стратегія Європейського Союзу з питань гендерної рівності на 2020–2025 роки («Європа рівності») є ключовим рамковим документом, який формує не лише стратегічні напрями політики ЄС, а й виконує роль ціннісного та методологічного орієнтира для країн, що перебувають на шляху євроінтеграції, зокрема для України. Центральним елементом цієї стратегії є принцип інтеграції гендерного підходу в усі сфери публічної політики (*gender mainstreaming*), що має бути врахований при адаптації українського законодавства до норм *acquis communautaire*. Окремий акцент у дослідженні Стратегії зроблено автором на необхідності системного подолання структурної дискримінації, посиленні механізмів відповідальності за гендерно зумовлене насильство, впровадженні

гендерно чутливої статистики та забезпеченні рівного представництва жінок у керівних органах. Зазначені принципи мають визначальне значення для формування ефективного національного механізму реалізації гендерної рівності в контексті виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Акцентовано увагу на ролі політичного лідерства Урсули фон дер Ляен як першої жінки на посаді президентки Європейської комісії. Її ініціативи, зокрема щодо забезпечення гендерного балансу в керівництві, протидії домашньому насильству та подолання гендерного розриву в оплаті праці, стали потужним імпульсом до прийняття низки директив та стратегічних документів, які можуть слугувати зразками правового регулювання для України.

Підрозділ 3.3. «Гендерні аспекти вимушеної міграції з України до ЄС: проблеми захисту конституційних прав» у ході дослідження даного підрозділу автор встановлює, що вимушена міграція громадян України до країн Європейського Союзу має чітко виражений гендерний характер, який виявляється як у демографічній структурі переміщеного населення, так і в особливостях адаптаційних викликів для жінок і чоловіків. Основну частину українських вимушених мігрантів становлять жінки з дітьми, що зумовлює необхідність перегляду політик приймаючих держав з урахуванням гендерно чутливого підходу. З'ясовано, що гендерні аспекти міграції впливають як на доступ до соціальних послуг, так і на перспективи економічної інтеграції. Жінки, як правило, виявляють вищу адаптивність, активніше долучаються до соціальних, освітніх і доглядових сфер, а також волонтерської діяльності. Водночас вони стикаються з низкою викликів, зокрема труднощами працевлаштування за спеціальністю, мовними бар'єрами та подвійним навантаженням — економічним і емоційним. Що стосується чоловіків, які перебувають за межами України, то в умовах воєнного стану вони часто опиняються в ситуації правової невизначеності, пов'язаної з відсутністю чітких механізмів тимчасового захисту, дозволів на перебування або повернення. Це послаблює рівень їхньої правової захищеності та спричиняє додаткове психологічне навантаження. Водночас через обмеження на виїзд військовозобов'язаних значна частина чоловіків залишається в Україні, що призводить до гендерного дисбалансу в міграційних потоках і вимагає поглибленого міждисциплінарного аналізу. Загалом результати

дослідження дають підстави дисертанту стверджувати, що вимушене переміщення українського населення до країн ЄС в умовах війни становить складний виклик не лише в гуманітарному, а й у правовому та політичному вимірах. Це потребує від органів національного та наднаціонального рівнів оновлення нормативно-правових підходів до захисту прав переміщених осіб із урахуванням гендерної специфіки.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Міщенка Максима Вікторовича на тему «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах» доречно використовувати для підвищення рівня правової культури та правосвідомості представників органів публічної влади; в освітньому процесі закладів вищої освіти, науково-дослідних розробках наукових установ, при підготовці наукових праць, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. У цілому позитивно оцінюючи кваліфікаційну наукову працю, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, що потребують додаткової аргументації, пояснень у ході публічного захисту або спрямовані на їх врахування в подальшій науковій роботі, зокрема:

1. Аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо дискримінації за ознакою статі або гендеру заслуговує на високу оцінку завдяки системному охопленню рішень, винесених як щодо України, так і в ширшому європейському контексті. Автор демонструє глибоке розуміння правових підходів Суду, однак було б доречно уточнити: Які загальні підходи застосовує ЄСПЛ у таких справах? Чи виявляються певні закономірності або повторювані мотиви у встановленні порушень? Чи ідентифікує Суд наявність системної проблеми у вітчизняному законодавстві або правозастосовній практиці, яку, на його думку, необхідно усунути на рівні державної політики?

2. Окремо слід позитивно відзначити включення в дослідження аналізу Стратегії ЄС з питань гендерної рівності 2020 – 2025 років, що надає роботі стратегічної перспективи та орієнтації на актуальні європейські підходи. У зв'язку з цим доцільно звернутися до автора з уточненням: У чому, на думку здобувача, полягають основні виклики для України при імплементації положень цієї стратегії?

Які структурні, нормативні чи інституційні бар'єри можуть ускладнити адаптацію європейських стандартів до українського контексту?

3. Класифікація рішень ЄСПЛ щодо питань гендерної рівності, запропонована автором, свідчить про високий рівень систематизації матеріалу. Такий підхід сприяє структурному розумінню практики Суду. У цьому контексті варто уточнити: Які саме критерії класифікації використовує автор? Чи передбачає ця класифікація поділ за типами дискримінації, видом правового порушення, статусом заявника чи іншим релевантним фактором? Яке значення має така класифікація для формування національної правозастосовної практики?

Разом з тим, наведені вище зауваження та пропозиції в основному мають дискусійний характер і слугують підставою для плідної та конструктивної наукової дискусії під час публічного захисту дисертаційної роботи й не впливають на високу наукову цінність дисертаційного дослідження. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю отриманих результатів робота є суттєвим внеском у науку філософію права.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційного дослідження й опрацювання наукових публікацій М. В. Міщенка фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною працею.

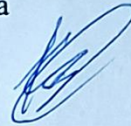
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Міщенка Максима Вікторовича на тему «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих дисертантом результатів, дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Міщенко Максим Вікторович – на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – Право зі спеціальності 081 – Право.

Рецензент:

доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук

Олексій КОЛОДІЙ

